

2.5. Про соціальний захист учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС

Відповіді на запитання про соціальний захист учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, отримані у ході проведення інформаційної Інтернет – конференції, приуроченої 24-й річниці Чорнобильської катастрофи (2010)

2.5.1. Чи існує в Україні або в Російській Федерації загальний реєстр ліквідаторів техногенної аварії на ЧАЕС? (5; Посольство України в Узбекистані)

Відповідь:

Відповідно до статті 16 Закону України „Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” з метою найбільш ефективного вирішення завдань медико-санітарного забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, створюється Державний реєстр України.

Головним завданням Державного реєстру є здійснення контролю за станом здоров'я, вивчення найближчих та віддалених медичних наслідків у осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Відповідно до пункту 3 Положення про організацію і функціонування Державного реєстру України осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 1997 року № 571, метою створення та діяльності Державного реєстру є ефективне розв'язання завдань медико-соціального забезпечення

осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Дані, зібрані в Державному реєстрі, повинні сприяти розробленню та впровадженню профілактичних заходів, спрямованих на зниження негативних наслідків Чорнобильської катастрофи.

Формування інформаційних банків даних у Державному реєстрі здійснюється шляхом збору та реєстрації паспортних даних осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, даних їх диспансеризації та медичної допомоги, результатів вимірювань та реконструйованих доз опромінення, соціологічних даних, а також результатів їх оброблення та аналізу.

Державний Реєстр України осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи – багатофункціональна система, що забезпечує облік та можливість оцінки результатів проведеної диспансеризації.

Узагальнений склад Державного Реєстру України станом на 1 січня 2010 року в розрізі областей та відомчих реєстрів включає дані на 2339532 особи.

(Заступник директора Департаменту у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи – начальник відділу координації та контролю виконання програм з подолання наслідків Чорнобильської катастрофи МНС України Сова С.І.)

2.5.2. Скільки ліквідаторів налічується в Україні? Скільки було внесено до реєстру і в подальшому обстежено? Скільки з них здорові, скільки хворих, скільки померло? Чи відомий середній вік їх смерті? Чи відрізняється він від середнього віку смерті людей – неліквідаторів? (19; Марк Молітор)

Відповідь:

Станом на 01.01.2010 в Україні налічується 2 254 471 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи громадян, у тому числі:

260 807 осіб – учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;

1 993 664 особи – потерпілих від аварії на ЧАЕС, з них: 498 409 осіб – дітей, віднесених до потерпілих.

Результати проведених Науковим центром радіаційної медицини АМН України епідеміологічних досліджень свідчать, що в період 1988-2007 років частка здорових серед учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (далі – УЛНА) 1986-1987 років зменшилась із 67,6% до 4,08%, а частка хворих на хронічні хвороби збільшилась із 12,8% (1988) до 81,4% (2007). З 1988 по 2007 роки рівень непухлинної захворюваності збільшився з 147,6 ‰ до 605,9‰. За цей же період рівень поширеності хвороб зріс з 424,5‰ до 4201,9‰.

Серед УЛНА 1986-1987 років відзначається високий рівень і швидке зростання інвалідності: з 9,6% до 89,6% протягом 1988-2007 років.

(Заступник директора Департаменту у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи – начальник відділу координації та контролю виконання програм з подолання наслідків Чорнобильської катастрофи МНС України Сова С.І.)

*Відповідь 2:

За даними державної статистичної звітності, станом на 01.01.2010 року в Україні налічується 260807 ліквідаторів аварії. Порівняно з 2000 роком їх чисельність зменшилася на 85806 осіб. Переважно зменшення обумовлювалося їх смертями.

Дані щодо кількості внесених до національного Державного реєстру осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (далі – ДРУ), за останні роки відсутні. Це пов'язано з тим, що створення ДРУ ще не завершено. У попередні роки різниця між кількістю ліквідаторів, які мають цей статус за чинним законодавством, та внесених до ДРУ, складала біля 50 тис. осіб.

Усі роки після катастрофи медичним обстеженням охоплювалися не всі ліквідатори. Так, у 2007 р. із 297850 ліквідаторів на обліку в лікувально-профілактичних закладах було 227025, тобто лише 76,2 %. У 2008 р. 260807 і 219856, відповідно. Із числа взятих на облік щорічно диспансерному медичному обстеженню піддавалося 97-98 % ліквідаторів.

Доступні для аналізу і оцінки узагальнені дані щодо здоров'я ліквідаторів існують тільки по 2005 рік включно (джерело: Стан здоров'я потерпілого населення України через 20 років після Чорнобильської катастрофи: у двох частинах. – Ч. 1. / Міністерство охорони здоров'я України; Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи; Центр медичної статистики МОЗ України; Під ред. Ю.О. Гайдаєва; Розробники: Ю.В. Вороненко, В.М. Шестопапов, М.І. Омелянець, А.Т. Бабінець, Ю.А. Міхненко, Н.М. Орлова, М.В. Набока, С.І. Черняк, Н.Г. Руденко, Г.С. Гладзієвська – К.: НДВП "Техмедкол", 2007. – 177 с.). Вони свідчать про постійне його погіршення. Якщо у 1987 році частка здорових серед обстежених складала 78,2 %, то у 2005 році – лише 4,7 %. За 1987-2005 роки померло 38577 ліквідаторів. З 1999 р. рівень їх смертності став стрімко зростати й у 2005 р. досяг 18,1 на 1000 осіб. Особливо інтенсивне зростання смертності відбулося після 2000 р., тобто через 15 років з часу опромінення.

З урахуванням того, що існуюча державна статистична звітність за формами 15, 16 та 7 (Чорнобиль) не містить відомостей щодо розподілу ліквідаторів, у тому числі й померлих, за віком, а ДРУ не функціонує середній вік їх смерті не розраховується й на сьогодні відомостей за цим показником в країні немає.

Провідний науковий співробітник лабораторії медичної демографії ДУ "Науковий центр радіаційної медицини АМН України",

д-р мед. наук, професор Омелянець М.І.

2.5.3. Яка проводиться робота МНС України на двосторонньому та багатосторонньому рівні в рамках СНД щодо соціальної, медичної, правової підтримки ліквідаторів ЧАЕС в цих державах? (6; Посольство України в Узбекистані)

Відповідь.

Національна політика в галузі комплексного захисту постраждалих від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС базується на таких основних принципах:

- пріоритету життя та здоров'я людей, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи, повної відповідальності держави за створення безпечних і нешкідливих умов життя та праці;
- комплексного розв'язання завдань охорони здоров'я, соціальної політики і використання забруднених територій на основі національних програм з цих питань та урахування інших напрямів економічної та соціальної політики, досягнень у галузі науки та охорони навколишнього середовища;
- соціального захисту людей, повного відшкодування шкоди особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- використання економічних методів поліпшення життя шляхом проведення політики пільгового оподаткування громадян, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, та їх об'єднань;
- здійснення заходів щодо професійної переорієнтації та підвищення кваліфікації постраждалого населення;
- забезпечення координації діяльності державних органів, установ, організацій та об'єднань громадян, що вирішують різні проблеми соціального захисту постраждалого населення, а також співробітництва і проведення консультацій між державними органами і постраждалими (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з соціального захисту на місцевому та державному рівнях;
- міжнародного співробітництва стосовно охорони здоров'я,

соціального і протирадіаційного захисту, охорони праці, використання світового досвіду організації роботи з цих питань.

Станом на 1 січня 2010 року чисельність постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи громадян по Україні становить 2254471 особа.

Соціальний захист цієї категорії громадян ґрунтується на Законі України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, який прийнято Верховною Радою України 28 лютого 1991 року.

Досвід застосування вимог Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” показує, що стратегічні завдання з соціального захисту постраждалих громадян визначено правильно. Під захист взято безпосередніх учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, найбільш уразливі верстви населення – дітей та інвалідів, мешканців населених пунктів, що розташовані на територіях з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення.

Саме цим Законом визначено основні положення щодо реалізації конституційного права громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на охорону їх життя та здоров'я, створено єдиний порядок визначення статусу постраждалих осіб.

Вказаним Законом України визначено категорії постраждалих громадян, критерії за якими діти відносяться до потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, пільги, які надаються постраждалим громадянам залежно від їх категорії та пільги потерпілим дітям та їх батькам.

Відповідно до Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи громадянам залежно від категорії надається близько 50 видів пільг та компенсацій, а саме:

- Безплатне придбання ліків за рецептами лікарів;
- Безплатне позачергове зубопротезування;
- Безплатне або пільгове надання санаторно-курортних путівок або виплата компенсації;
- Виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100% середньої заробітної плати;
- Оплата в розмірі 50 % квартирної плати за займану площу, встановленої плати за користування комунальними послугами;
- Безплатне користування всіма видами міського і приміського транспорту;
- Позачергове встановлення телефону з оплатою 50% вартості його встановлення;
- Безплатне позачергове забезпечення автомобілем інвалідів внаслідок Чорнобильської катастрофи (при наявності відповідних медичних показань або інвалідності II групи);
- Громадянам, які працюють на територіях радіоактивного забруднення, провадиться доплата у відповідних розмірах;
- Передбачено компенсації громадянам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення;
- Передбачено компенсації за шкоду, заподіяну здоров'ю особам, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, учасникам ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та сім'ям за втрату годувальника та інші пільги.

Заступник директора Департаменту у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи – начальник відділу координації та контролю виконання програм з подолання наслідків Чорнобильської катастрофи МНС України Сова С.І.

2.5.4. Чи виплачується одноразова компенсація за шкоду заподіяну здоров'ю ліквідаторам при встановленні інвалідності?

В якому розмірі? Який розмір щорічної виплати на оздоровлення?
(47; Вадим Чолак)

Відповідь:

Відповідно до статті 48 Закону України „Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (далі – Закон) учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, при встановленні інвалідності, яка пов’язана з наслідками Чорнобильської катастрофи, передбачено виплату одноразової компенсації за шкodu, заподіяну здоров’ю, та щорічної допомоги на оздоровлення. Розміри цієї компенсації за Законом встановлюються в залежності від розміру мінімальної заробітної плати.

Відповідно до Законів України про Державні бюджети України Кабінету Міністрів України надається право встановлювати розміри соціальних виплат громадянам, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи, які відповідно до законодавства визначаються залежно від розміру мінімальної заробітної плати, в абсолютних сумах у межах асигнувань, передбачених за відповідними бюджетними програмами.

Отже, держава гарантує виплату певних видів компенсацій та допомог у розмірах, встановлених постановами Кабінету Міністрів України.

Розмір одноразової компенсації учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, визначений постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 836 “Про компенсаційні виплати особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” та становить для інвалідів I групи 379,3 грн., II групи – 284,4 грн., III групи – 189,6 гривень.

Передбачена Законом щорічна допомога на оздоровлення виплачується у розмірах, визначених постановою Кабінету

Міністрів України від 12 липня 2005 р. № 562 „Про щорічну допомогу на оздоровлення громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” та становить:

- інвалідам I і II групи – 120 гривень;
- учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 2 категорії – 100 гривень;
- інвалідам III групи та дітям-інвалідам – 90 гривень;
- учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 3 категорії, кожній дитині, яка втратила внаслідок Чорнобильської катастрофи одного з батьків, та евакуйованим із зони відчуження у 1986 році, включаючи дітей, – 75 гривень.

(Головний спеціаліст Департаменту соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, Мінпраці Свинцова О.Б.)

2.5.5. Я – ликвидатор 2 категории. Подаю заявления на оздоровление каждый год в Печерский отдел г. Киева. Уже 6 лет, как не могу оздоровиться, а мне уже 70 лет. После очередного осмотра в НЦРМ рекомендовано санлечение. Есть ли очередность для таких,

как я – или это все зависит от отношений с инспектором Управления соцзащиты? (43; А.Хомяков)

*Відповідь:

Згідно з пунктом 10 Положення про організацію оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.2000 № 800, забезпечення путівками постраждалих громадян, здійснюється органами, що організують оздоровлення, за місцем проживання на підставі письмової заяви та медичної довідки для отримання путівки.

2.5.6. В 2007 році мені, як учаснику ліквідації наслідків

аварії на ЧАЕС 2 категорії, медичною комісією було встановлено 25 відсотків втрати працездатності. Управлінням праці та соціального захисту населення мені було призначено компенсацію по відшкодуванню втраченого заробітку на підставі довідки про середньомісячний заробіток за 3 місяці, який я мав до встановлення стійкої втрати працездатності. В 2008 році в зв'язку з отриманням 3 групи інвалідності та 1 категорії цю виплату управлінням було зупинено. В 2010 році при черговому переогляді МСЕК мене позбавили інвалідності в зв'язку з покращенням здоров'я і знову встановили ступінь втрати працездатності 25 відсотків. Посвідчення 1 категорії було вилучене і видане посвідчення учасника ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС 2 категорії. На час повторного встановлення стійкої втрати працездатності в 2010 році я уже працював в іншій організації. Прошу дати роз'яснення: при оформленні компенсації по відшкодуванню втраченого заробітку в 2010 році я повинен надати довідку про середньомісячний заробіток з останнього місяця роботи чи береться до уваги попередня довідка, надана мною вперше в 2007 році? (44)

*Відповідь:

Відомості про встановлення умов і розмірів оплати праці та умов їхнього запровадження по конкретних особах можуть мати, а отже й надавати виключно підприємства, установи, організації, де працювали ці особи, або їхні правонаступники. Інші підприємства, органи державної влади тощо не можуть надавати довідок про заробіток по конкретних особах, які не працювали і не працюють на цих підприємствах, органах державної влади.

Відповідно до статті 15 Закону видача довідок про заробітну плату у період роботи (служби) з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а також на територіях радіоактивного забруднення здійснюється підприємствами (військкоматами) або їх правонаступниками.

Згідно зі статтею 49 Кодексу законів про працю України власник або уповноважений ним орган зобов'язаний видати працівникові

на його вимогу довідку про його роботу на даному підприємстві, в установі, організації із зазначенням спеціальності, кваліфікації, посади, часу роботи і розміру заробітної плати.

Крім того, відповідно до пункту 6 Порядку використання коштів державного бюджету для виконання програм, пов'язаних із соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.09.05 № 936, підприємства реєструються уповноваженим органом, для чого подають не пізніше ніж за два місяці до початку кожного бюджетного року відомості про підприємство з визначенням кількості постраждалих осіб за категоріями отримувачів компенсацій та допомоги певних видів за формою, затвердженою Мінпраці, і списки громадян із зазначенням прізвища, імені та по батькові, категорії, серії та номери посвідчення, місця реєстрації, ідентифікаційного номера.

(Головний спеціаліст відділу оплати праці та пенсійного забезпечення Міністерства праці та соціальної політики України Уяздовський В. О.)

2.5.7. Я, колишній військовослужбовець Міністерства Оборони, учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 2 категорії. Під час служби медичною комісією мені була встановлена стійка втрата працездатності 25% в зв'язку з захворюванням, пов'язаним з виконанням обов'язків військової служби з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Через 2 тижні після встановлення втрати працездатності мене було звільнено у відставку за станом здоров'я, я почав отримувати пенсію і продовжую працювати в тій самій військовій частині, що і до звільнення, але службовцем на цивільній посаді. Для призначення компенсації по відшкодуванню втраченого заробітку відповідно п. 8 ст. 21 Закону України „Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” я повинен надати довідку про середньомісячний заробіток, визначений за 12 або за останні повні 3 календарні

місяці роботи, що передували даті встановлення стійкої втрати працездатності.

Чи маю я право на цю пільгу, так як за місцем служби мені нараховувався не заробіток, а грошове забезпечення? Відповідно, я можу надати тільки довідку про середньомісячне грошове забезпечення, а не про середньомісячний заробіток. (45; Дмитро Тарасенко)

2.5.8. До Вас звертається учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 2 категорії, колишній майор УМВС. За місцем служби щомісячно я отримував грошове утримання, а з кінця квітня 2009 року звільнений за віком у відставку. Після звільнення до цього часу ніде не працюю, отримую пенсію.

Прошу надати роз'яснення, чи маю я право на виплату компенсації по відшкодуванню втраченого заробітку відповідно до п. 8 ст. 21 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», якщо мені в кінці червня 2009 року комісією МСЕК встановлено ступінь втрати професійної працездатності 25% в зв'язку з захворюванням, пов'язаним з виконанням обов'язків військової служби по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, та який державний орган проводить цю виплату. (46)

*Відповідь:

Пунктом 8 частини 1 статті 21 Закону, передбачено особам, віднесеним до категорії 2 (пункт 2 статті 14), надавати таку гарантовану державою компенсацію як відшкодування у встановленому законодавством порядку втраченого заробітку, який вони мали до ушкодження здоров'я, якщо захворювання або каліцтво, що виникли у зв'язку з виконанням робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, призвели до стійкої втрати професійної працездатності (без встановлення інвалідності), що встановлено уповноваженою медичною комісією.

Розмір відшкодування втраченого заробітку особі встановлюється

відповідно до листа Міністерства праці України від 04.12.96 № 09-4082 та Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 05.12.96 № 02-163/23, погодженого Федерацією профспілок України та Міністерством юстиції України, відповідно до ступеня втрати професійної працездатності і середньомісячного заробітку, який особа мала до ушкодження здоров'я.

Середньомісячний заробіток визначається за 12 або за бажанням потерпілого за останні повні 3 календарні місяці роботи, що передували даті встановлення стійкої втрати професійної працездатності у зв'язку з виконанням робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Норма, передбачена пунктом 8 частини 1 статті 21 Закону, на військовослужбовців не поширюється, але, якщо особа звільнилася з армії і має заробіток, що передує даті встановлення стійкої втрати професійної працездатності, та право на відшкодування втраченого заробітку, то відшкодування середньомісячного заробітку визначається за 12 або за бажанням потерпілого за останні повні 3 календарні місяці роботи, що передували даті встановлення стійкої втрати професійної працездатності у зв'язку з виконанням робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

(Головний спеціаліст відділу оплати праці та пенсійного забезпечення Міністерства праці та соціальної політики України Уяздовський В. О.)

[За матеріалами сайту МНС України](#)